
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 378.4

А. А. Дьякон, аспірант

**СВІТОВІ РЕЙТИНГИ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ
НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ**

Анотація. У статті конкретизовано основні форми прояву глобалізації у сфері вищої освіти. Автором проаналізовано методологію та виявлено ключові тенденції в рейтингуванні вищих навчальних закладів. У висновках статті визначено напрями покращення позицій університетів у світових рейтингах з метою посилення їхнього конкурентного становища на міжнародному ринку освітніх послуг.

Ключові слова: глобалізація, інтернаціоналізація, рейтинг, критерій, індекс цитованості.

А. А. Дьякон, аспірант

**МИРОВЫЕ РЕЙТИНГИ УНИВЕРСИТЕТОВ КАК ИНСТРУМЕНТ КОНКУРЕНТНОЙ БОРЬБЫ
НА МЕЖДУНАРОДНОМ РЫНКЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ**

Аннотация. В статье конкретизированы основные формы проявления глобализации в сфере высшего образования. Автором проанализирована методология и определены ключевые тенденции ранжирования высших учебных заведений. В выводах статьи определены направления улучшения позиций университетов в мировых рейтингах с целью усиления их конкурентного положения на международном рынке образовательных услуг.

Ключевые слова: глобализация, интернационализация, рейтинг, критерий, индекс цитируемости.

А. А. Dyakon, postgraduate student

**RANKINGS OF WORLD UNIVERSITIES AS COMPETITIVE TOOL AT THE INTERNATIONAL
EDUCATIONAL SERVICES MARKET**

Abstract. The main forms and features of globalization processes in the sphere of higher education are specified in the article. Author analyzes the methodology and identifies the key trends in ranking of higher education institutions. The perspectives of improving the position of universities in the world rankings are identified in conclusions of the article.

Keywords: globalization, internationalization, ranking, criterion, citation index.

Актуальність теми дослідження. Однією з ключових сучасних тенденцій розвитку системи вищої освіти є інтернаціоналізація та глобалізація. До основних форм прояву даної тенденції, на нашу думку, варто віднести наступні: міжнародне узгодження навчальних курсів і програм, освітньо-кваліфікаційних рівнів з метою поглиблення та прискорення процесу нострифікації дипломів про вищу освіту в різних країнах світу; активізація розвитку світового ринку освітніх послуг; посилення конкуренції між вищими навчальними закладами (як на внутрішньому, та і на світовому ринку освітніх послуг); розширення контингенту іноземних студентів; поява нових форм навчання (транскордонної, транснаціональної, дистанційної освіти); зростання ролі світових рейтингів університетів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання конкурентоспроможності вищих навчальних закладів у цілому та рейтингування університетів досліджує низка вітчизняних та іноземних науковців, серед яких Барблан А., Маргінсон С., Каленюк І., Корсак К., Родрігез С., Хезелкорн Е. та ін.

Постановка проблеми. У своїй сукупності глобалізаційні фактори спричиняють поглиблення конкурентної боротьби на світовому ринку освітніх послуг. Конкуренція між вищими навчальними

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

зкладами здійснюється на основі використання широкого спектру заходів та інструментів, що постійно розвиваються й ускладнюються:

- маніпулювання вартістю здобуття освіти у вищих навчальних закладах;
- активізація та пошук інноваційних форм профорієнтаційної роботи університетів;
- сприяння працевлаштуванню студентів і випускників;
- створення сприятливих умов для навчання іноземних студентів, а також для працюючих студентів;
- надання студентам фінансової підтримки; розширення практики виплати соціальних стипендій;
- максимально повне забезпечення студентів належними умовами проживання;
- відкриття філіалів вищих навчальних закладів у країні чи регіоні проживання значної кількості студентів та абітурієнтів;
- популяризація вищих навчальних закладів у засобах масової інформації;
- активізація маркетингової діяльності університетів;
- розвиток міжнародної діяльності навчальних закладів з метою спрощення процедури носифікації дипломів;
- забезпечення мобільності студентів;
- підвищення ефективності науково-дослідної та інноваційної діяльності студентів;
- організація змістовного дозвілля студентів;
- забезпечення творчої самореалізації та самовдосконалення студентів;
- підвищення якості викладання навчальних дисциплін шляхом постійного оновлення їхнього змісту, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, запрошення провідних лекторів, залучення до навчального процесу успішних бізнесменів і фахівців відповідних професій;
- поліпшення позицій у світових рейтингах університетів тощо.

Постановка завдання. *Метою статті* є науковий аналіз ролі світових рейтингів університетів у підвищенні конкурентоспроможності вищих навчальних закладів на міжнародному ринку освітніх послуг. *Завданнями статті* є: визначення ключових форм прояву глобалізаційних процесів у сфері вищої освіти; конкретизація основних напрямів забезпечення конкурентоспроможності вищих навчальних закладів; обґрунтування ролі світових рейтингів університетів у забезпеченні їхньої конкурентоспроможності; аналіз структури світових рейтингів університетів; систематизація критеріїв експертизи вищих навчальних закладів за видами діяльності з метою їхнього рейтингування; визначення напрямів покращення позицій вітчизняних вищих навчальних закладів у світових рейтингах університетів.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах вагомим інструментом конкурентної боротьби на ринку освітніх послуг є численні рейтинги університетів [1; 4-5; 10]. Концептуальна схема впливу світових рейтингів вищих навчальних закладів на їхню конкурентоспроможність представлена на рис. 1.

Серед розгалуженої мережі рейтингів вищих навчальних закладів найвищий рівень визнання та довіри мають: Академічний рейтинг університетів (Academic Ranking of World Universities, ARWU, Китай), Times Higher Education Rankings of Universities (рейтинг журналу Times, Великобританія), Вебометрикс (Webometrics, Іспанія). Рейтинг ARWU формується Інститутом вищої освіти Шанхайського університету, починаючи з 2003 р. При рейтингуванні вищих навчальних закладів враховуються показники, параметри та критерії, згруповані наступним чином:

- якість освіти, що визначається кількістю відзнак і нагород, присуджених випускникам (галузевих відзнак, Нобелівських премій);
- кваліфікаційний і професійний рівень викладачів, що визначається кількістю Нобелівських призерів у штаті університету, рівнем цитованості публікацій науковців навчального закладу;
- академічна успішність студентів;
- результативність науково-дослідної діяльності, що визначається, головним чином, рівнем цитованості наукових публікацій у журналах «Nature», «Science» та спеціалізованих наукових виданнях.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

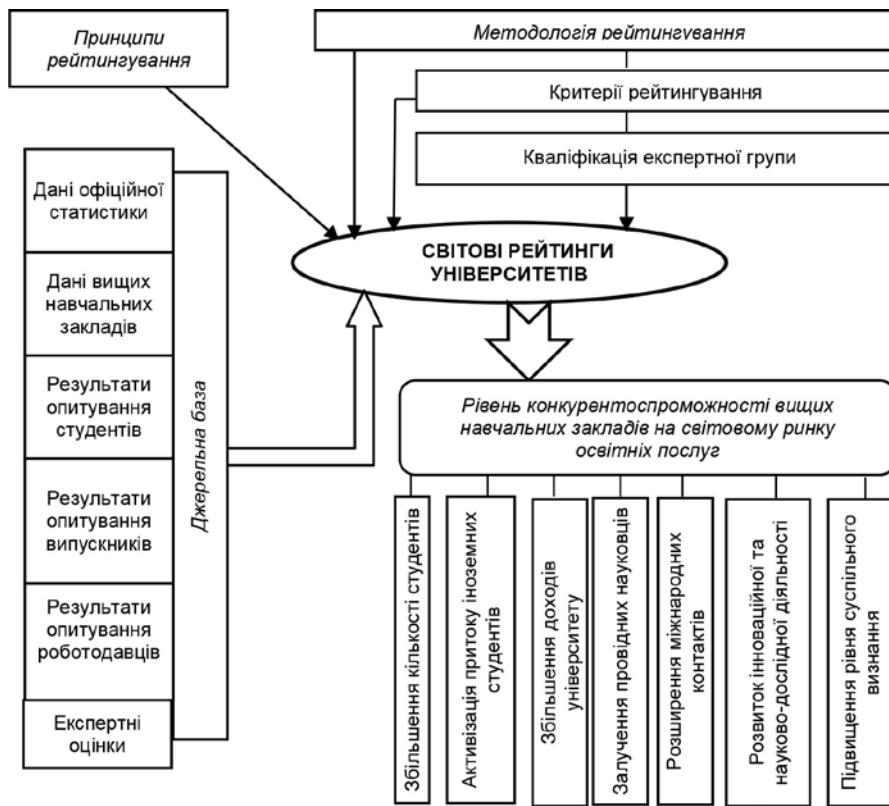

Рис. 1. Концептуальна схема впливу світових рейтингів університетів на рівень їхньої конкурентоспроможності

Джерело: побудовано автором.

Незважаючи на те, що розробкою Академічного рейтингу університетів займаються китайські експерти, в топ-10 даного рейтингу на входить жоден вищий навчальний заклад Китаю, що певною мірою підтверджує досить високий рівень об'єктивності ARWU. Згідно з Академічним рейтингом університетів, до десятки кращих вищих навчальних закладів світу у 2013 р. входять: 1 місце – Гарвардський університет (США); 2 місце – Стенфордський університет (США); 3 місце – Університет Каліфорнії Берклі (США); 4 місце – Массачусетський технологічний інститут (США); 5 місце – Кембриджський університет (Великобританія); 6 місце – Каліфорнійський технологічний інститут (США); 7 місце – Принстонський університет (США); 8 місце – Колумбійський університет (США); 9 місце – Університет Чикаго (США); 10 місце – Оксфордський університет (Великобританія) [2]. У цілому, найбільшу представленість вищих навчальних закладів у рейтингу ARWU мають Сполучені Штати Америки: 17 університетів у топ-20; 52 – у топ-100; 85 – у топ-200; 108 – у топ-300; 131 – у топ-400; 149 – у топ-500. Європейські освітні установи значно поступаються американським за позиціями в даному рейтингу. Зокрема, станом на 2013 р. вищі навчальні заклади європейського регіону були представлені трьома університетами в топ-10; 33 – в топ-100; 75 – в топ 200; 126 – в топ-300; 164 – в топ-400; 200 – в топ-500 (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Регіональна структура представленості університетів світу в ARWU, 2013 р.

Регіон	топ-20	топ-100	топ-200	топ-500
Америка	17	56	95	182
Європа	3	33	75	200
Азія/Океанія	0	11	30	114
Африка	0	0	0	4

Джерело: [2]

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Вищі навчальні заклади Латвії та України не представлені в Академічному рейтингу університетів. Дещо кращі позиції займає Російська Федерація, один університет якої значиться у топ-100, два – у топ-400. Розглядаючи структуру рейтингу ARWU у розрізі країн світу, можна відмітити, що лідируючі позиції, окрім Сполучених Штатів Америки, займають також Великобританія, Швейцарія, Австралія, Німеччина, Франція, Канада, Японія, Нідерланди та Китай.

Академічний рейтинг університетів користується зростаючою популярністю та визнанням у світі. Значний рівень довіри до рейтингу з боку зацікавлених осіб обґрунтовується чіткою зорієнтованістю і тяжінням експертів до використання кількісно вимірюваних показників та мінімізації суб'єктивних оцінок.

Суттєвого поширення набув також світовий рейтинг університетів, що формується британським журналом Times Higher Education. Якщо Академічний рейтинг університетів акцентує основну увагу на результативності науково-дослідної діяльності вищих навчальних закладів, то Times Higher Education Rankings of Universities орієнтується на репутацію й інтернаціоналізацію освітніх установ. Рейтинг Times розробляється з 2004 р. і базується на методології, що передбачає оцінку:

– якості освіти (у першу чергу, оцінка роботодавцями рівня знань, умінь і навичок випускників університету);

- науково-дослідної діяльності (обсяги, результати);
- рівня цитованості наукових публікацій учених вищого навчального закладу;
- результатів інноваційної діяльності;
- інтернаціоналізації (кількість іноземних студентів, частка іноземних викладачів у штаті університету, спільні наукові дослідження тощо).

У рейтингу Times українські та латвійські вищі навчальні заклади не представлені (для порівняння: у 2013 р. у рейтингу було зафіксовано два освітні заклади Російської Федерації – Московський державний університет ім. М. В. Ломоносова та Московський державний інститут інженерної фізики) [6]. До топ-10 даного рейтингу входять заклади вищої освіти Сполучених Штатів Америки та Великобританії: 1 місце – Каліфорнійський технологічний інститут (США); 2 місце – Оксфордський університет (Великобританія); 3 місце – Стенфордський університет (США); 4 місце – Гарвардський університет (США); 5 місце – Массачусетський технологічний університет (США); 6 місце – Принстонський університет (США); 7 місце – Кембриджський університет (Великобританія); 8 місце – Імперський коледж Лондону (Великобританія); 9 місце – Університет Каліфорнії Берклі (США); 10 місце – Університет Чикаго (США) [6]. У регіональному розрізі структура топ-50 рейтингу журналу Times Higher Education виглядає наступним чином:

- 32 вищі навчальні заклади Північної Америки;
- 11 вищих навчальних закладів Європи;
- 5 вищих навчальних закладів Азії (Університет Токіо, Національний університет Сінгапуру, Університет Гонконгу, Пекінський університет, Пхоханський університет науки і технології);
- 2 вищі навчальні заклади Океанії (Університет Мельбурна, Австралійський національний університет) (рис. 2) [6].

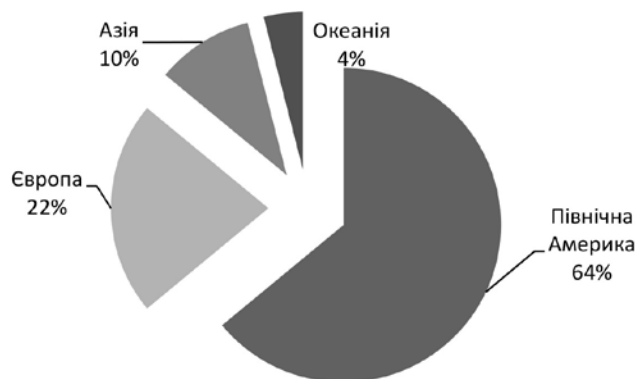

Рис. 2. Регіональна структура топ-50 рейтингу журналу Times Higher Education

Джерело: побудовано автором на основі [6]

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

З 2004 р. Іспанською національною дослідницькою радою розробляється рейтинг ВебOMET-рикс. Експертиза вищих навчальних закладів, згідно з методологією даного рейтингу, передбачає здійснення перманентного моніторингу їхньої присутності та представленості у всесвітній мережі Інтернет. Зокрема, до обліку беруться обсяги та кількість Інтернет-сторінок; частота відвідування користувачами Інтернету офіційного сайту вищого навчального закладу; чисельність виставлених у мережі Інтернет файлів, статей; обсяги зовнішніх посилань на інформаційні ресурси університетів, представлених у мережі Інтернет [3].

Десятка кращих університетів світу в 2013 р. за рейтингом ВебOMETрикс представлена виключно вищими навчальними закладами Сполучених Штатів Америки, а саме: 1 місце – Гарвардський університет; 2 місце – Массачусетський технологічний університет; 3 місце – Стенфордський університет; 4 місце – Університет Каліфорнії Берклі; 5 місце – Каліфорнійський університет в Лос-Анджелесі; 6 місце – Вашингтонський університет; 7 місце – Мічиганський університет; 8 місце – Корнельський університет; 9 місце – Університет Міннесоти; 10 місце – Університет Пенсільванії [7]. Українські та латвійські вищі навчальні заклади не представлені навіть у топ-500 рейтингу ВебOMETрикс. У перших 2000 позицій даного рейтингу знаходяться лише три українські (838 місце – Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка; 1006 – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»; 1876 – Харківський національний університет ім. В. Каразіна) та один латвійський вищий навчальний заклад (Університет Латвії). Для порівняння можемо відзначити, що набагато кращі позиції в рейтингу мають заклади вищої освіти Російської Федерації: 102 місце – Московський державний університет ім. М. В. Ломоносова; 595 місце – Санкт-Петербурзький державний університет; 603 місце – Національний дослідницький ядерний університет МИФИ; 806 місце – Новосибірський державний університет; 820 місце – Санкт-Петербурзький державний політехнічний університет та ін. [7].

Окрім проаналізованих вище, широковідомими є такі рейтинги: Кращі університети світу (Asia's Best Universities, Азія), Кращі американські науково-дослідні університети (The Top American Research University, США), Університетські рейтинги CHE/Stern (CHE and Stern University Rankings, Німеччина), Довідник хороших університетів (The Good Universities Guide, Австралія), Довідник університетів (Guide to Universities, Великобританія), Рейтинги університетів (Universities Rankings, Канада), Індекс міжнародної репутації австралійських університетів (Melbourne Institute Index of the International Standing of Australian Universities, Австралія), Таблиця університетів (Table of Universities, Польща), кращі коледжі Америки (America's Best Colleges, США) тощо [8]. Однак, жоден із цих світових рейтингів університетів не є ідеальним, що спричинено наявністю похибок, суб'єктивізму експертних оцінок та недосконалістю індикаторів оцінювання вищих навчальних закладів [9]. Ретельний аналіз методологічних підходів до експертизи вищих навчальних закладів з метою їхнього рейтингування дозволив систематизувати ключові критерії оцінювання за видами діяльності освітніх установ – табл. 2.

Таблиця 2

Ключові критерії експертизи за видами діяльності вищих навчальних закладів (при рейтингуванні)

Вид діяльності університету	Критерій	Стисла характеристика
1	2	3
Навчально-освітня діяльність	Якість освіти	<ul style="list-style-type: none"> – успішність студентів у навчанні; – теоретико-прикладна цінність здобутої студентами освіти; – кількість магістерських і докторських програм; – обсяги підготовки висококваліфікованих фахівців; – обсяги впровадження програм навчання протягом життя; – обсяги працевлаштування випускників (за спеціальністю); – оцінка роботодавцями рівня знань, умінь і навичок випускників; – число здобутих студентами та випускниками нагород і премій; – кар'єрне зростання випускників.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ*Продовження таблиці 2*

1	2	3
Навчально-методична діяльність	Рівень забезпеченості навчального процесу науково-методичними матеріалами	<ul style="list-style-type: none"> – організація, проведення й обсяги участі у науково-методичних заходах; – чисельність науково-методичних розробок; – кількість навчальних посібників і підручників; – наявність вільного доступу студентів до необхідної навчально-методичної літератури.
Науково-дослідна діяльність	Результати наукових досліджень	<ul style="list-style-type: none"> – кількість науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок; – чисельність науковців з ученими ступенями; – динаміка кількості захищених дисертаційних робіт; – число наукових публікацій; – індекс цитованості наукових праць учених; – кількість патентів; – обсяги комерціалізації інновацій; – масштаби трансферу технологій; – організація, проведення та обсяги участі у науково-практичних конференціях, семінарах, симпозіумах, круглих столах тощо.
Міжнародна діяльність	Інтернаціоналізація вищої освіти	<ul style="list-style-type: none"> – кількість міжнародних договорів; – чисельність іноземних студентів; – чисельність іноземних викладачів; – обсяги проведення спільних наукових досліджень; – кількість проведених міжнародних заходів і чисельність їхніх учасників; – обсяги мобільності студентів і викладачів; – обсяги іноземних відряджень студентів і викладачів; – витрати на придбання іноземної літератури, зарубіжної періодики; – участь у міжнародних науково-освітніх програмах; – сума отриманих грантів міжнародних організацій та фондів; – обсяги запрошення іноземних фахівців; – кількість навчальних курсів, що викладаються іноземними мовами.
Фінансово-господарська діяльність	Рівень фінансування і матеріально-технічної забезпеченості	<ul style="list-style-type: none"> – структура доходів; – структура витрат; – надходження від бізнес-сектору; – динаміка обсягів міжнародних грантів; – фінансова автономія; – рівень доступу студентів і викладачів до інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій; – забезпечення освітньої та науково-дослідної діяльності необхідним обладнанням, устаткуванням, інструментами тощо.
Інформаційна діяльність	Ступінь представленості в мережі Інтернет	<ul style="list-style-type: none"> – кількість Інтернет-сайтів, наявність перекладу іноземними мовами; – обсяг посилань на офіційний сайт вищого навчального закладу; – чисельність і географічна структура відвідувачів офіційного сайту університету; – регулярність оновлення та поповнення контенту сайту; – обсяги завантаження статей з офіційного сайту вищого навчального закладу.
Кадрове забезпечення	Якість професорсько-викладацького складу	<ul style="list-style-type: none"> – сукупна кількість науково-педагогічних працівників, їхня статево-вікова, географічна структура, а також структура за науковими ступенями, вченими званнями, кількістю нагород і відзнак, показниками мобільності, рівнем володіння іноземними мовами тощо; – відношення кількості захищених дисертацій до чисельності викладачів; – відношення кількості викладачів до чисельності студентів; – регулярність підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Продовження таблиці 2

1	2	3
Загальні характеристики діяльності вищих навчальних закладів	Параметри та показники діяльності вищих навчальних закладів	<ul style="list-style-type: none"> – кількість студентів; – кількість напрямів підготовки, спеціальностей (у тому числі, в розрізі освітньо-кваліфікаційних рівнів); – рівень престижності вищого навчального закладу; – кількість студентів-переможців національних і міжнародних олімпіад та конкурсів; – кількість спеціалізованих вчених рад із захисту кандидатських і докторських дисертаційних робіт; – ефективність роботи аспірантури; – бібліотечний фонд друкованих та електронних видань; – рівень комп'ютеризації бібліотек; – наявність вільного доступу студентів і викладачів до Інтернету.

Висновки. Таким чином, за сучасних умов стрімкої глобалізації та інтернаціоналізації вищої освіти світові рейтинги університетів стають дієвим інструментом конкурентної боротьби на міжнародному ринку освітніх послуг. Забезпечення чесної конкуренції вимагає застосування об'єктивного підходу, оптимальних індикаторів та раціонального комбінування критеріїв оцінки різних видів діяльності вищих навчальних закладів. Нечіткість критеріїв, неконкретність цілей, некоректність індикаторів у своїй сукупності створюють передумови для маніпулювання процесом рейтингування і спотворення його результатів.

Покращення позицій вітчизняних вищих навчальних закладів у світових рейтингах передбачає надання їм значної державної підтримки та сприяння. При цьому важливо чітко визначити лімітоване число освітніх установ, діяльність яких має бути зорієнтована на досягнення значень параметрів, що забезпечать їм входження до переліку 100 кращих університетів світу. Державну підтримку цих закладів вищої освіти слід реалізовувати в напрямках посилення їхнього фінансового забезпечення й автономності. Вищі навчальні заклади, зі свого боку, з метою поліпшення конкурентних позицій у світових рейтингах пріоритетом розвитку повинні визначити активізацію науково-дослідної та інноваційної діяльності, а також розширення масштабів залучення студентів магістерських і докторських програм до дослідницької роботи, сприяння працевлаштуванню та створення умов для кар'єрного зростання випускників університетів (забезпечення перманентного перенавчання, підвищення кваліфікації фахівців, впровадження принципів навчання протягом життя).

Література

1. Abbey C. What can Performance Indicators do for Higher Education Institutions? A US Perspective / Craig Abbey // *Managing the University Community: Exploring Good Practice*. – EUA, 2007. – P. 70-74.
2. Academic Ranking of World Universities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.shanghairanking.com
3. Aguillo I. F. Webometric Ranking of World Universities: Introduction, Methodology, and Future Developments / Aguillo I.F., Ortega J.L., Fernandes M. // *Higher Education in Europe*. – 2008. - Vol. 33 №2/3, July-October. – P. 233-244.
4. Federkeil G. Ranking and Quality Assurance in Higher Education / Federkeil G. // *Higher Education in Europe*. – 2008. - Vol. 33 №2/3, July-October. – P. 219-231.
5. Sadlak J. University Rankings: Seeking Prestige, Raising Visibility and Embedding Quality – the Editor's Views / Sadlak J., Merisotis J., Nian Cai Liu // *Higher Education in Europe*. – 2008. - Vol. 33 №2/3, July-October. - P. 195-199.
6. Times Higher Education Rankings of Universities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.timeshighereducation.co.uk
7. Webometrics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.webometrics.info
8. Каленюк І.С. Інтеграція вищої освіти України в європейський та світовий освітній простір: економічний вимір: монографія / І.С. Каленюк, О.І. Гонга, М.П. Вербовий, Н.І. Холяк; За заг. ред. д.е.н., проф. Каленюк І.С. – Чернівці: Деснянська правда, 2011. – 165 с.
9. Корсак К. Чи потрібно проводити масове рейтингування університетів України / К. Корсак // *Науковий світ*. – 2008. – № 12. – С. 2–4.
10. Курбатов С. Українські рейтинги як індикатор стану освіти / С. Курбатов // *Філософія освіти*. – № 1-2 (7). – 2008. – С. 309-317.

References

1. Abbey, C. (2007). What can Performance Indicators do for Higher Education Institutions? A US Perspective. In B.Conraths & A. Trusso (Eds.), *Managing the University Community: Exploring Good Practice* (pp. 70-74). Brussels: European University Association.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

2. ShanghaiRanking Consultancy. (n.d.). *Academic Ranking of World Universities*. Retrieved from www.shanghairanking.com.
3. Aguillo, I. F., Ortega, J. L., & Fernandes, M. (2008). Webometric Ranking of World Universities: Introduction, Methodology, and Future Developments. *Higher Education in Europe*, 2/3(33), July-October, 233-244.
4. Federkeil, G. (2008). Ranking and Quality Assurance in Higher Education. *Higher Education in Europe*, 2/3(33), July-October, 219-231.
5. Sadlak, J., Merisotis, J., & Nian, Cai Liu. (2008) University Rankings: Seeking Prestige, Raising Visibility and Embedding Quality – the Editor's Views. *Higher Education in Europe*, 2/3(33), July-October, 195-199.
6. TSL Education. (n.d.). *Times Higher Education Rankings of Universities*. Retrieved from www.timeshighereducation.co.uk.
7. *Webometrics* (n.d.). Retrieved from <http://www.webometrics.info/>.
8. Kaleniuk, I. S., Honta, O. I., Verbovyi, M. P., & Kholiavko, N. I. (2011). *Intehratsiia vyshchoi osvity Ukrainy v yevropeyskyi ta svitovyi osvithniy prostir: ekonomichnyi vymir: monohrafiia [Integration of Higher Education of Ukraine into the European and world educational space: the economic dimension: Monograph]*. Chernihiv: Desnianska Pravda [in Ukrainian].
9. Korsak, K. (2008). Chy potribno provodyty masove reitynhuvannia universytetiv Ukrainy [Is it necessary to conduct mass rating of Ukrainian universities]. *Naukovyi svit – Scientific World*, 12, 2–4 [in Ukrainian].
10. Kurbatov, S. (2008). Ukrainski reitynhy yak indykator stanu osvity [Ukrainian rankings as an indicator of education state]. *Filosofii osvity – Philosophy of Education*, 1-2(7), 309-317 [in Ukrainian].

Надійшла 20.11.2013